

Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Stortinget
0026 Oslo

Vår ref.
2014/02491-94/FD III/AUB

Dato

12 OKT 2015

VEDR. FORSVARETS AVHENDING AV MATERIELL

Jeg viser til brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen av 1. oktober 2015 der komiteen stiller oppfølgende spørsmål i saken. Nedenfor følger mine svar til spørsmålene i samme rekkefølge som de fremkommer i komiteens brev.

Salg av marinefartøyer

1. *Var Forsvaret (FLO) kjent med at marinefartøyene skulle selges til Nigeria? Hvem var i så fall kjent med dette?*

Sluttbrukererklæringen for salgene av de tidligere MTB-ene og KNM Horten i 2012 bekreftet at fartøyene blant annet skulle brukes til fiskerioppsyn i Economic Community of West African States (ECOWAS)-regionen. Det var altså kjent for Forsvaret og Utenriksdepartementet at disse sju fartøyene skulle *seile* i områdene utenfor Vest-Afrika (inkludert farvannene utenfor Nigeria), men ikke at de skulle *selges* til Nigeria. Forutsetningen for disse salgene var, som nevnt i tidligere korrespondanse i denne saken, salg til britisk selskap, at fartøyene skulle seile under britisk flagg og være underlagt britisk jurisdiksjon.

Når det gjelder salget av tidligere KV Titran er det fortsatt flere uklarheter:

- a) Verken Forsvaret eller Forsvarsdepartementet har funnet eller mottatt kjøpekontrakt for Titran, og departementet kan slik ikke dokumentere hvem som kjøpte fartøyet fra Forsvaret. Norsk megling & auksjon AS (NMA) hevdet imidlertid fram til 30. april i år, etter flere henvendelser fra Forsvaret, Forsvarsdepartementet og PricewaterhouseCoopers (PwC), at de hadde kjøpt Titran fra Forsvaret.

Dokumentasjonen NMA la til grunn for kjøpet var meglerkontrakten av 19. september 2013 og innbetalingen på 1 million euro til Forsvaret 7. januar 2014 merket «Kjøp av fartøyet Titran». I tillegg finnes det også en faktura utstedt av FLO 21. november 2013 til NMA for kjøp av KV Titran.

- b) Etter det vi kjenner til nå, finnes det to forskjellige Bill of Sale for Titran fra Forsvaret, som begge er signert og notarialbekreftet. Den ene, fra Forsvaret til OMAK Maritime, er datert 28. november 2013, og den andre, fra Forsvaret til Nautic Africa, er datert 16. desember 2013. Forsvarsdepartementet kan ikke se at noen av de to Bill of Sale er annullert eller trukket tilbake, og kan derfor ikke stadfeste hvilken som er gjeldende.

2. Er det gjort ytterligere undersøkelser knyttet til hvem som stod som selger av KV Titran?

Selv etter gjentatte forsøk på å skape klarhet i spørsmålet, er det fortsatt ikke dokumentert hvem som kjøpte fartøyet Titran fra Forsvaret. Forsvarsdepartementet tilskrev NMA i desember 2014 i forbindelse med oppfølgingen av rapporten fra Forsvarsdepartementets internrevisjon, og møtte representanter for selskapet i januar 2015. Videre har Forsvarsdepartementet hatt telefonisk kontakt med NMA i juni og oktober i år. I brev av 18. mai og senest 9. oktober i år har vi bedt NMA fremlegge en fullstendig redegjørelse for salgsprosessen og besvare en rekke konkrete spørsmål. Dette dreier seg blant annet om hvem som var kjøper, hvordan salget kom i stand og opplysninger om konkrete kjøpesummer. Rapporten fra PwC av 20. mars 2015 til Forsvarsdepartementet forsøkte også å klarlegge forholdet rundt salget av Titran.

NMA har så langt oversendt en hel rekke dokumenter som vi ikke kan se er relevante for å besvare våre spørsmål, og har således etter vårt syn ikke bidratt til oppklaring. Vi er kjent med at NMA har henvendt seg til andre i denne saken og sendt informasjon til ulike aktører.

Vedlagt er vårt brev til NMA av 9. oktober 2015. Avhengig av svarene fra NMA, kan jeg ikke utelukke ytterligere tiltak overfor selskapet.

Som komiteen er kjent med, er sakskomplekset oversendt Økokrim. Påtalemyndigheten har, etter det Forsvarsdepartementet kjenner til, fortsatt en aktiv etterforskning, og relevant informasjon i saken oversendes fortløpende Økokrim.

3. Hvordan har Forsvarsdepartementet/Forsvaret fulgt opp PwC-rapportens funn og anbefalinger?

Forsvarssjefen har iverksatt og implementert en rekke tiltak for å sikre forsvarlig forvaltning og rette opp de svakheter som påpekes i rapport fra PwC av 31. oktober 2014. Forsvarsdepartementet har intensivert styringsdialogen med Forsvaret innenfor

dette området og følger implementeringen av disse tiltakene tett opp. Status viser at samtlige tiltak er gjennomført, og forsvarssjefen rapporterer i siste resultat- og kontrollrapport til departementet at effekten av de iverksatte tiltakene har vært i henhold til forventningene. I tillegg til dette har Forsvarsdepartementet iverksatt en rekke tiltak. Jeg viser til brev sendt til komiteen 14. september 2015.

4. Vil det være behov for å iverksette ytterligere tiltak, og eventuelt hvilke?

Etter en samlet vurdering av tiltakene som har blitt iverksatt av Forsvarsdepartementet, Forsvaret og Utenriksdepartementet, anser jeg at det ikke er påkrevd å iverksette ytterligere tiltak nå, men vi vil fortløpende vurdere nye tiltak dersom det anses nødvendig. Forsvarssjefen har som vist over nylig bekreftet at effekten av tiltakene som ble iverksatt i Forsvaret etter rapport fra PwC av 31. oktober 2014 har vært slik vi forventet.

Forsvarsdepartementet har intensivert styringsdialogen med forsvarssjefen på dette området, og dersom det eventuelt blir avdekket nye saker gjennom Forsvarets pågående gjennomgang av materiellavhendingen tilbake til 2002, vil nødvendige tiltak bli iverksatt.

I forbindelse med opprettelsen av den nye materielletaten fra 1. januar 2016 vil Forsvarsdepartementet implementere oppdaterte retningslinjer for materiellforvaltningen i forsvarssektoren.

5. Har departementet/Forsvaret gjort ytterligere undersøkelser av hvem som stod som selger av KV Titran etter at det opprinnelige salget til CAS Global ble kansellert?

Forsvarsdepartementet tilskrev NMA i desember 2014 i forbindelse med oppfølgingen av rapporten fra Forsvarsdepartementets internrevisjon, og møtte representanter for selskapet i januar 2015. Videre har Forsvarsdepartementet hatt telefonisk kontakt med NMA i juni og oktober i år. I brev av 18. mai og senest 9. oktober i år har vi bedt NMA fremlegge en fullstendig redegjørelse for salgsprosessen og besvare en rekke konkrete spørsmål. Rapporten fra PwC av 20. mars 2015 til Forsvarsdepartementet forsøkte også å klarlegge forholdet rundt salget av Titran.

Departementet venter nå på svar på det siste brevet til NMA.

6. Ble salget av KNM Horten gjennomført i henhold til kontrakt datert 8. oktober 2012 fremforhandlet mellom FLO/SAS og CAS Global?

Foruten en forsinket innbetaling av deler av kjøpesummen, ble tidligere KNM Horten solgt til CAS Global i henhold til kontrakt datert 8. oktober 2012.

Når det gjelder eksporten av tidligere KNM Horten til Storbritannia, var det en forutsetning at fartøyet skulle registreres under britisk flagg, være bemannet med eget mannskap fra CAS Global og være underlagt britisk jurisdiksjon. Ved et eventuelt videresalg fulgte det dermed at fartøyet skulle underlegges Storbritannias eksportkontrollregelverk, og det var således opp til britiske myndigheter å vurdere eksport videre. Storbritannia konkluderte med basis i deres regelverk, at de åpnet for eksport av tidligere KNM «Horten» fra Storbritannia til Nigeria.

Salg av lastebiler til Eritrea

7. Hva er status for auksjoner av forsvarsmateriell?

Forsvarsdepartementet påla Forsvaret å stanse auksjoner av materiell med militært utseende høsten 2014. Forsvarssjefen bekreftet den 11. desember 2014 at dette var gjort.

Våren 2014 ble mulighetene for utestengelse fra auksjoner vurdert etter eksportkontrollregelverket. Det foreligger imidlertid ikke et selvstendig hjemmelsgrunnlag i dette regelverket for å nekte deltakelse på auksjoner. Forsvarsdepartementet igangsatte et arbeid for å få belyst det rettslige handlingsrommet for å kunne nekte deltakelse og avvise bud fra enkeltpersoner og firmaer på Forsvarets auksjoner, jf. brev til komiteen av 12. mai 2015, og innhentet vurderinger fra Wikborg, Rein & CO. Forsvarsdepartementets arbeid er nå i slutfasen, men enkelte rammefaktorer er allerede tilstrekkelig klarlagt til at overordnede føringer i dette spørsmålet vil oversendes Forsvaret snarlig.

Etter departementets vurderinger og mottatte innspill, faller salg av materiell fra Forsvaret innenfor Forsvarets private autonomi. Forsvaret kan derfor i utgangspunktet fritt beslutte hvem det er ønskelig å selge eller ikke selge materiell til. Forsvarsdepartementet vurderer at Forsvaret kan unnlate å selge materiell til enkeltpersoner eller firmaer når det foreligger saklige grunner. Dette gjelder også, etter Forsvarsdepartementets vurdering, salg til høystbydende på auksjon.

I den såkalte Eritrea-saken var ikke Forsvaret eksportør, og hadde derfor ingen særlige plikter i forbindelse med eksporten. Kjøretøyene som endte opp i Eritrea, og som lå til grunn for Utenriksdepartementets anmeldelse av forholdet, ble solgt på auksjon til et norsk firma før utførsel i 2012. Det var altså ingen eksport fra Forsvarets side.

8. Vil regelverket/retningslinjene for auksjoner bli endret som følge av det som er avdekket?

Wikborg, Rein & CO sine vurderinger av hvordan det juridiske mulighetsrommet for eventuelt å kunne nekte salg gjennom auksjon til enkeltpersoner/firmaer kan utnyttes, er nå til avsluttende vurderinger i Forsvarsdepartementet. Problemstillingene har blitt vurdert inngående, og det endelige resultatet vil danne grunnlag for en vurdering av

presiseringer og/eller justeringer i regelverket for avhending. Dette vil også kunne inkludere andre departementers ansvarsområder. Arbeidet er nå i slutfasen, men enkelte rammefaktorer er allerede tilstrekkelig klarlagt til at overordnede føringer i dette spørsmålet snarlig vil oversendes Forsvaret.

Forsvarsdepartementet ønsker et solid regelverk på dette området. Regelverket skal både ivareta hensynet til best mulig utnyttelse av statens ressurser gjennom avhending og behovet for en ansvarlig framtidig bruk av materiellet.

Jeg viser også til mitt svar på spørsmål nummer sju.

9. *Har Forsvarsdepartementet konkludert med hensyn til den eksterne vurderingen fra Advokatfirmaet Wikborg Rein, som legger til grunn at Forsvaret i enkelte tilfeller kan nekte salg til privatpersoner?*

Jeg viser til mine svar på spørsmål nummer sju og åtte.

10. *Kan Forsvaret nekte auksjonssalg til personer som er mistenkt for ulovlig salg til utlandet? Vil det være behov for lovendringer for å få til dette, og hvilke juridiske vurderinger har Forsvarsdepartementet gjort med tanke på mulighetsrommet for å gjennomføre denne typen begrensninger?*

Jeg viser til mine svar på spørsmål nummer sju og åtte.

Utførsel av beltevogner til Sudan

11. *Hvilke vurderinger ble lagt til grunn for å godkjenne disse salgene?*

Komiteen viser i spørsmålet til beltevogner som opprinnelig ble solgt i Norge, og eksportert til Sudan i tidsrommet 2006–2007. Forsvaret opplyser at beltevognene det her er snakk om var materiell som ikke var omfattet av kontrollistene, og som blant annet ble avhendet via auksjoner.

Jeg viser til utenriksministerens svar når det gjelder forhold knyttet til eksportkontrollregelverket.

12. *Kunne Forsvaret ha nektet å selge beltevogner til utenlandske kjøpere som tidligere er straffet for brudd på våpenembargoreglene?*

Forsvarsdepartementet har i nært samarbeid med Utenriksdepartementet utarbeidet og oversendt til Forsvaret oversikt over forhold som må være vurdert og avklart før salg av materiell i Norge og til utlandet, jf. brev til komiteen av 29. mai 2015.

I disse ligger også vurdering av blant annet historikk, habilitet og bindinger samt øvrige omstendigheter ved kjøper.

Dersom det på salgstidspunktet var kjent at kjøper tidligere har vært straffet for brudd på en våpenembargo, vil dette ha vært et naturlig forhold å vektlegge.

Jeg viser også til mine svar på spørsmål nummer sju og åtte.

13. Kunne norske beltevogner ha blitt solgt til Nord- og Sør-Sudan med dagens regelverk?

Når det gjelder forhold knyttet til eksportkontrollregelverket, er det Utenriksdepartementet som forvalter og håndhever dette. Jeg viser derfor til utenriksministerens svar på dette spørsmålet.

Gjennomgang av avhendingsprosjektet i Forsvaret fra 2002

14. Hva er status for gjennomgangen?

Gjennomgangen pågår. Arbeidet er svært omfattende, og vil ta tid. Pr. nå har Forsvarsdepartementet ny rapportering gjennom Forsvarets resultat- og kontrollrapport nr. 2 for 2015 til behandling. Departementets behandling vil være ferdig i løpet av høsten. Jeg vil fortløpende vurdere ytterligere tiltak dersom det anses nødvendig.

15. Er det avdekket andre saker som komiteen bør gjøres kjent med?

Jeg kan ikke utelukke at det kan bli avdekket flere saker gjennom Forsvarets pågående gjennomgang av materiellavhendingen tilbake til 2002 eller andre undersøkelser. Jeg viser også til mitt svar i høringen av 30. april 2015, der jeg framhevet at vi aldri kan gardere oss helt mot at det kan finnes andre saker i et så stort system. Forsvarsdepartementets internrevisjon har ettergått ett salg av to utrangerte F-5-jagerfly til et firma i USA. Rapporten fra vår internrevisjon ble ferdig 12. oktober, og funnene er av en slik karakter at de nå vil oversendes Økokrim som en mulig del av dette sakskomplekset.

Jeg vil også understreke at gjennomgangen departementet har beordret, nettopp gjøres for å avdekke og ettergå eventuelle uregelmessigheter, brudd på regelverk eller misligheter. Jeg vil fortløpende vurdere tiltak dersom det anses nødvendig.

Generelt

16. Er dagens regelverk tilstrekkelig for å forhindre salg av marinefartøyer til Nigeria, lastebiler til Eritrea og beltevogner til Sudan i fremtiden?

Når det gjelder forhold knyttet til eksportkontrollregelverket, er det Utenriksdepartementet som forvalter og håndhever dette. Jeg viser derfor til utenriksministerens svar på dette spørsmålet.

17. Hvilke tiltak vil Forsvarsdepartementet iverksette for å hindre at utrangert militært materiell blir solgt til land som ikke tilfredsstiller kravene til eksport?

Forsvarsdepartementet, Forsvaret og Utenriksdepartementet har iverksatt en rekke tiltak som skal bidra til å forhindre kritikkverdige forhold. Med bakgrunn i oversiktene over forhold som må være vurdert og avklart før salg av materiell i Norge og til utlandet, jf. brev til komiteen av 29. mai 2015, skal Forsvaret nå gjøre en grundigere undersøkelse av kjøpere ved at blant annet historikk, habilitet og bindinger samt øvrige omstendigheter skal vurderes. Jeg viser også til oversikten over tiltak Forsvarsdepartementet og Forsvaret har iverksatt, oversendt komiteen i brev av 14. september 2015.

Jeg viser til utenriksministerens svar når det gjelder forhold knyttet til eksportkontrollregelverket.

Avslutning

Jeg vil holde komiteen orientert om behandlingen av siste rapportering i Forsvarets gjennomgang av materiell tilbake til 2002. Jeg vil også ettersende internrevisjonens rapport om avhendingen av de to utrangerte F-5- jagerflyene.

Med hilsen

Ine Eriksen Søreide

Vedlegg: 1

Norsk Megling & Auksjon AS

Tidl. ref.

Vår ref.
2014/02491-92/FD III 5/AUB

Dato **09 OKT 2015**

DOKUMENTASJON KNYTTET TIL SALGET AV DET TIDLIGERE KYSTVAKTFARTØYET TITRAN

Forsvarsdepartementet viser til vårt brev 18. mai 2015 om salget av det tidligere kystvaktfartøyet Titran og dokumentasjon mottatt fra Norsk Megling & Auksjon AS (NMA) på e-poster av 16. og 17. juni 2015.

Forsvarsdepartementet kan ikke se at våre hovedspørsmål i saken har blitt tilstrekkelig besvart fra NMA. Vi ber derfor på nytt om at omstendighetene rundt salget av Titran og NMAs meglerrolle blir avklart, og anmoder i den anledning om svar og dokumentasjon på følgende:

1. Hvem kjøpte Titran av Forsvaret? Vi ber om kjøpekontrakten.
2. Hvordan kom dette salget i stand?
3. Ble fartøyet videresolgt, og til hvilken pris?
4. Hva var NMAs rolle i salgsprosessene, herunder i eventuelle videresalg?
5. Hvorfor var NMA berettiget til den uvanlig høye provisjonssatsen? Hvilke kostnader hadde NMA knyttet til salget av Titran?
6. Hvilket arbeid utførte NMA knyttet til salget av Titran fra Forsvaret? Vi ber om dokumentasjon.
7. Har NMA mottatt provisjon fra flere enn Forsvaret? I så tilfelle, på hvilket grunnlag er dette mottatt?
8. I meglerkontrakten av 19. september 2013 står det at salgssummen skal inn på advokatene Angell, Guldbakke, Helstrøm og Storli AS sin klientkonto, før salgssummen i sin helhet skal overføres Forsvaret og det deretter skulle avregnes provisjon/vederlag på alt over 1 million euro. Vi ber om forklaring og

dokumentasjon på hvorfor dette ikke ble gjort.

Deres snarlige svar imøteses.

Med hilsen

Anders Melheim (e.f.)
ekspedisjonssjef

Knut Walbækken
kommandør

Kopi: Forsvarsstaben